

Asia: VN/11019/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maanalaisen verkkoinfrastruktuurin sijaintitiedoista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Millaisia taloudellisia, toiminnallisia, yhteiskunnallisia tai muita vaikutuksia tunnistatte? Miten arvioitte uuden toiminta- ja toteutusmallin tai muut edustamallenne taholle aiheutuvat seuraukset?

Paikallisvoima ry kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä laiksi maanalaisen verkkoinfrastruktuurin sijaintitiedoista. Yleisesti toteamme esityksen muuttuneen laajasti vuoden 2025 lausuntovaiheesta. Uudet esitetyt toiminta- ja toteutusehdotukset ovat käytännössä erittäin haastavia, aiheuttavat ylimääräistä hallinnollista taakkaa sekä resurssien hukkakäyttöä ja kohdentaa kustannukset muilla tavoin kuin aiheuttamisperusteisesti. Käytännössä esitetty malli ei tule ratkaisemaan ongelmaa maankaivuutyössä vaan siirtää ongelmat muualla. Yhteiskunnallisesti vastakkainasettelu eri toimialojen välillä tulee lisääntymään eikä hyötyä esitetystä mallista synny. Kustannukset tulevat olemaan mittavat. Lisäksi turvallisuusriskien huomioiminen on edelleen yksityiskohta, mikä esityksessä on puutteellinen.

Esityksen 24§ Henkilöturvallisuusselvitykset on kohtuuttoman laajasti kirjoitettu ja voi aiheuttaa turvallisuusviranomaisille merkittävän resurssitarpeen. Samanaikaisesti verkkotoimija, joka luovuttaa sijaintitietoja sekä toteuttaa näyttöjä, vastaa kuitenkin omasta toiminnastaan. Verkkotoimijan lukuun näyttöjä toteuttava mahdollinen alihankkija on palvelutuottaja verkkotoimijalle, eikä lain tulisi kattaa tätä.

- Osittain suppean turvallisuusselvityksen vaatimus on toisaalta nähtävä tarpeellisena, etenkin suunnittelua mahdollisesti tekevän epäselvän omistajatahon näkökulman vuoksi. Tältä osin kannatamme esitystä. Sama toimintamalli tietopyynnön esittäjien osalta tulisi olla huomioituna myös hajautetussa vaihtoehdossa.

Nyt esitettyä toimintamallina laki jää epäselväksi. Esitämme että ehdotettu lainsäädäntö palautetaan jatkovalmisteluun. Jatkovalmistelussa kuullaan sidosryhmät laajasti ja huolellisesti.

2. Miten näette uusien toimijoille asetettujen velvoitteiden, kuten esimerkiksi rekisteröintivelvoitteiden, tiedonantovelvoitteiden, turvallisuusvelvoitteiden ja näyttötoimintavelvoitteiden, toimivuuden edustamanne tahon näkökulmasta?

Laki on valmisteltu ilman laajaa keskustelua eri toimialojen kanssa. Ehdotus on muuttunut paljon aikaisemmassa vaiheessa valmistelutyössä esitettyjen velvoitteiden sekä kustannusten kohdentamisen osalta. Aikaisemmassa vaiheessa keskiössä oli hajautettu, tarkemman sijaintitiedon vapaaehtoiseen keskitettyyn tietopisteeseen toimittamiseen perustunut malli, missä valvovalle viranomaiselle olisi sijaintitietojen kysyjän turvallisuustilanteen valvojan rooli. Nyt esitetty malli romuttaa tämän kevyemmän ja kokonaisturvallisemman mallin, lisää hallinnollista taakkaa sekä kasvattaa kustannuksia merkittävästi. Syytä muutokselle ei ole perusteltu eikä vaikutuksia arvioitu riittävän laajasti. Tästä syystä ehdotettu lainsäädäntö esitetään palautettavaksi jatkovalmisteluun, missä sidosryhmät kuullaan laajasti.

Rekisteröintivelvoitteen osalta sähköisen jakeluverkkoyhtiöiden maantieteellinen vastuualue on saatavilla suoraan Energiavirastosta. Rekisteröintivelvoite on luonnoksessa mainittu toimijan velvollisuudeksi, vaikka tämä tieto on saatavilla helposti kaikkien em. toimijoiden osalta. Hallinnollinen taakka tältä osin on ylimääräinen.

o Energia-alan sidosryhmiltä asia on esitetty aiemmin keskusteluissa. Valitettavasti lakiesityksen valmistelu on tapahtunut ilman laajaa keskustelua sidosryhmien kanssa.

Turvallisuusvelvoitteissa ei ole tarkasteltu lakia kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja palautumisesta vaatimuksia, eikä kyberturvallisuuslain vaatimuksia. Ehdotamme näiden vaatimusten, raportointien ja selvitysten yhdenmukaistamista, jotta turha hallinnollinen taakka vältetään. Palaamme lausunnossa yksityiskohtiin myöhemmin.

3. Miten 26 §:n verkkotietojärjestelmän luokat toimivat näkökulmastanne ja ovatko esitetyt verkkotietojärjestelmien tietoturva vaatimukset riittävän kattavat?

Jakeluverkkoyhtiöiden ja kaukolämpöyhtiöiden näkökulmasta luokittelu on tarpeeton. Energia-toimialalla laki kriittisen infrastruktuurin suojaamiseksi sekä kyberturvallisuuslaki ottavat jo nyt kantaa käytetyistä verkkotietojärjestelmistä sekä niiden vaatimustenmukaisuudesta. Näitä lakeja valvotaan jo nyt toisten viranomaisten toimesta. Luokittelu aiheuttaa vain turhan päällekkäisen hallinnollisen taakan.

o Energia-alan toimijat, aivan kuten kriittisen infrastruktuurin toimijat osalta yhdenmukaisuus kyberturvallisuuslain sekä lain kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta liittyvät raportoinnit tulee riittää turvaluokittelun vaatimustenmukaisuuden osoittamiseksi.

o Lisäksi tässä kokonaisuudessa on ymmärrettävä, kuinka tulevan Verkkotietopisteen tulee tehdä yhteistyötä Kyberturvallisuuskeskuksen kanssa. Esimerkiksi pykälässä 32 Ilmoittaminen tietoturvallisuuden häiriöstä – olevan raportin saa Kyberturvallisuuslain vaatimusten mukaan suoraan Kyberturvallisuuskeskuksesta.

o Pykälän 33 Turvallisuusauditointi on myös yksityiskohta, jota säädelään Kyberturvallisuuslaissa. Käytännössä Kyberturvallisuuslain NIS 2 velvollisille toimijoille tehtäisiin jo laaja auditointi mahdollisessa poikkeamassa. Kyberturvallisuuslaki tulisi laajasti huomioida koko tämän lakiesityksen tietojärjestelmien turvallisuuskokonaisuudessa, eikä päällekkäisiä kirjauksia tai vaatimuksia tulisi toteuttaa.

4. Miten näette sähköisen tietopisteen rahoituksen ja toimialoilta perittävät maksut nyt ja tulevaisuudessa?

Perusteluissa mainitusti keskeinen ongelma on viestintäverkkojen merkittävä investointitarve ja maankaivuutyön lisääntyminen. Ongelman korjaamisen rahoitus tulee perustua merkittäviltä osin aiheuttamisperiaatteen mukaan. Tilaajia ovat teleyritykset sekä maankaivuutyön muut tilaajat ja näiden tilaajien tulee kattaa syntyvät kustannukset valtaosin. Perusteluna mainitsemme vaikutuksien arvoiniin mukaan, kuinka nämä tilaajat ovat myös keskeisiä hyötyjiä: Tietojen parempi saatavuus parantaa kaivuyritysten, rakennustöiden luvanhakijoiden ja suunnitteluyritysten toimintamahdollisuuksia sekä parantaa maanrakennus- ja vesistörakennustöiden turvallisuutta vaaratilanteiden vähentyessä ja laskee kokonaiskustannuksia verkkotietoselvitysten laadun parantuessa järjestelmä käyttöönottaessa.

21 § Näyttötoiminnan kustannukset on luonnoksessa kirjoitettu kestävämmään muotoon. Pykälän 1 momentti säätäisi näyttötoiminnan kustannukset verkonhaltijan vastattavaksi. Tämä aiheuttaisi tilanteen, missä tilaaja voi tilata minkä tahansa näytön ilman että on aikomustakaan toteuttaa varsinaista oman hankkeen toteutusta. On huomioitava, että jakeluverkkoyhtiöt ovat maakaapelointeet suuren määrän jakeluverkkoa myös haja-asutusalueilla. Näyttöjen toteuttaminen nopealla aikataululla voi aiheuttaa suuret työkustannukset. Nämä on saatava aiheuttamisperusteella laskuttaa tilaajalta. Sähkömarkkinalaki 110§ lähtee nykyään lähtökohdasta, missä maksutta ”annetaan tiedot kohteen läheisyydessä sijaitsevista sähkökaapeleista”, mutta itse näyttötoiminta on laskutettavaa työtä. On myös huomioitava, että näyttökustannukset ovat pieniä, kun ne suhteutetaan maakaivuun ja viestintäverkkojen investoinnin kustannukseen.

o Esitämme 21 § muutettavaksi seuraavasti: ”Verkkotoimija laskuttaa tilaajalta verkkotietokyselyiden vuoksi suoritettavan näyttötoiminnan aiheuttamat kustannukset.”

5. Miten arvioitte verkkotietokyselyn määräajat sekä verkkotoimijalle asetetun määräajan ilmoittaa verkkotietokyselyssä pyydetyt tiedot Liikenne- ja viestintäviraston tietopisteeseen?

5§ Verkkoinfrastruktuuria vaarantava työ ja verkkoinfrastruktuurin sijainnin selvittäminen ei valitettavasti ota kantaa, minkä aikaa tehty kysely voi olla voimassa. On mahdollista, että verkonhaltijoilla verkkoinfran mahdollinen sijainti voi muuttua hyvinkin nopeasti.

o Verkkotietokyselyjen voimassaoloajaksi ehdotamme korkeintaan 6 kk voimassaoloaikaa, minkä jälkeen kysely jonkun tietyn alueen verkkotiedon olemassaoloa täytyy kysyä uudelleen.

6. Miten arvioitte verkkoinfrastruktuurin sijaintitietojen käsittelyn kokonaisturvallisuutta ja uusien turvallisuusvaatimuksien riittävyyttä ja kattavuutta?

Pidämme pykälän 2 Määritelmät 2 momenttia kriittisestä infrastruktuurista puutteellisena. EU CER direktiivi määrittää kriittisen infrastruktuurin, mikä kansallisesti on implementoitu lakina yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta. Kyseisessä laissa on luokittelu ja toimenpiteet kriittisen infrastruktuurin suojaamiseksi. Määritelmien momenttiin tulee lisätä viittaus ko. voimassaolevaan lainsäädäntöön.

Päällekkäistä ja millään tavoin eri sisältöistä lainsäädäntöä samassa asiakokonaisuudessa tulee välttää. Laki kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta lisäksi sisältää varautumisen sekä palautumisen vaatimukset, eikä tässä lainsäädännössä tule tehdä erillisiä kokonaisarviointeja liittyen kriittiseen infrastruktuuriin. On edelleen huomioitava, että Laki yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta sisältää jo kriittisten toimijoiden sekä toimialojen luokittelun sekä riskienarvioinnin toteutuksen ja valvonnan. Kriittisen infrastruktuurin osalta energiatoimialalla vastuu ministeriö on Työ- ja elinkeinoministeriö sekä vastuuviranomainen on Energiavirasto.

o Huomioitavaa asiassa on myös EU komission laatima delegoitu asetus kriittisen infrastruktuurin keskeisistä palveluista (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202302450) . Ehdotuksessa maanalaisen infrastruktuurin sijaintitiedoista tulee huomioida kriittisen infrastruktuurin olemassa oleva EU ja kansallinen lainsäädäntö.

Määräyksen perusteluissa ei tule ilmi sähköverkkoyhtiöiden toimintalaajuuden hahmottaminen, koska esitetään ettei osakokonaisuuden verkosta lamaannuttaminen tai haavoittaminen voisi vaikuttaa laajempaan verkon kokonaisuuteen. Tosiseikka on, että kaikilla verkonosilla voi olla hyvinkin suuret vaikutukset verkon eri alueisiin, eikä kategorisesti voi väittää jonkun verkonosan olevan vähemmän merkityksellinen. Myös tämä seikka puoltaa esitystä palauttaa ehdotettu laki jatkovalmisteluun, missä huomioidaan sidosryhmät laajasti.

7. Muita huomioita tai kommentteja hallituksen esityksestä?

Esityksessä kumottaisiin sähkömarkkinalain 110 § 2-4 momentti ja muutettaisiin 110 § 1 momentti. Käytännössä tämä muutos on mahdoton, koska esitys laiksi maanalaisen verkkoinfrastruktuurin sijaintitiedoista ei ota kantaa tilanteeseen missä maanrakennustyön, metsätyön, vesirakennustyön tai muun sähkökaapeleiden läheisyydessä tapahtuvan työn suorittaja voi olla kuluttaja, maatilayhteisö, yhdistys, asunto-osakeyhtiö tai muu vastaava toimija. Sähkömarkkinalain 110 § mukaan jakeluverkkoyhtiö on yhteyspiste asiakkaiden kyselyihin omalla maantieteellisellä alueella. Toimintamalli on tuttu ja sitä varten on olemassa asiakaspalveluresursseja sekä toimivat mallit.

o Sähkömarkkinalain 110 § tulee pitää myös jatkossa voimassa sähköturvallisuuden varmistamiseksi myös kuluttajille, metsänomistajille, asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöille sekä kaikille muillekin tahoille. Ehdotettu lainsäädäntö pitää muuttaa siten, että sähkömarkkinalakiin lisätään tiedonhakukanavaksi suunnittelutyön osalta laki maanalaisen verkkoinfran tietopiste.

Valmisteluvaiheessa ollut Ruotsin-malli, mikä vastasi hajautettua mallia, oli huomattavasti nyt ehdotettua lainsäädäntöä kevyempi malli. Useat muut yksityiskohdat tuovat esiin myös, että sidosryhmien kuuleminen on jäänyt vaillinaiseksi.

o Esitämme että esitys laiksi maanalaisen verkkoinfrastruktuurin sijaintitiedosta palautetaan takaisin ministeriön valmisteluun ja jatkovalmistelussa otetaan sidosryhmät laajasti huomioon. Mahdollinen vaihtoehto on muuttaa esitetty toteutusmalli vastamaan aiemmin valmistelussa ollut Ruotsin toteutusmallin mukainen ratkaisu. Tämänkin ratkaisun valmistelun yksityiskohdissa on hyvä osallistaa sidosryhmät laajasti.

Nykänen Jari
Paikallisvoima ry